

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om Forbindelserne mellem EU og Serbien: Civilsamfundets rolle

(2008/C 224/29)

I et brev af 18. juli 2007 anmodede kommissær Margot Wallström og kommissær Olli Rehn Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg om at udarbejde en sonderende udtalelse om:

Forbindelserne mellem EU og Serbien: civilsamfundets rolle.

Det forberedende arbejde henvistes til EØSU's Faglige Sektion for Eksterne Forbindelser, som udpegede **Seppo Kallio** til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 5. maj 2008.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 445. plenarforsamling den 28.-29. maj 2008, mødet den 29. maj, følgende udtalelse med 74 stemmer for, 9 imod og 10 hverken for eller imod:

1. Sammenfatning af udtalelsen

1.1 Henstillinger til EU's institutioner og organer om:

— at støtte den serbiske regering under udarbejdelsen af en strategi for udviklingen af civilsamfundet ⁽¹⁾,

— at øge støtten — også den finansielle støtte — til civilsamfundsorganisationerne i Serbien, således at de kan bevare deres uafhængighed af regeringen og køre deres projekter på lang sigt,

— at skabe mere tilpassede og effektive finansielle støtteordninger med det mål for øje at forkorte lange ansøgnings- og beslutningsprocedurer. Dette gælder også for Kommissionens nye instrument til fremme af udviklingen af og dialogen med civilsamfundet. Støtten bør bevilliges til forskellige interesserede organisationer og skal kunne tilpasses deres behov,

— at skelne mellem ngo'er og arbejdsmarkedsparter i forbindelse med udarbejdelsen og vedtagelsen af støttestrategier,

— at støtte programmer, der sigter mod at opbygge kapacitet hos arbejdsmarkedets parter med henblik på at sætte dem bedre i stand til at føre en effektiv social dialog,

— at yde systematisk støtte til de projekter, der gennemføres af civilsamfundsorganisationer, og som fremmer idéen om europæisk integration i hele samfundet. En regelmæssig debat om spørgsmål vedrørende den europæiske integration bør omfatte alle samfundsaktører, herunder civilsamfundet. I den henseende bør man overveje at støtte et bredt spektrum af aktiviteter inden for Det Nationale Konvent om EU i Serbien, der er sammensat af repræsentanter for såvel regeringen som civilsamfundsorganisationerne,

— at støtte projekter, der sigter på at overføre knowhow og erfaringer fra EU-medlemsstaterne til Serbien. Bidrag fra

»nye« medlemsstater fra Central- og Østeuropa kan udgøre en reel merværdi. Betydningen af »venskabsprojekter« bør i højere grad anerkendes og støttes af EU-institutionerne. Det nyligt indførte instrument til fremme af udviklingen af og dialogen med civilsamfundet kan yde støtte til sådanne aktiviteter,

— at give repræsentanterne for de serbiske civilsamfundsorganisationer mulighed for at besøge EU-institutionerne og deltage gratis i konferencer og arrangementer, som afholdes af EU,

— at øge støtten til de regionale netværk af civilsamfundsorganisationer i det vestlige Balkan og udvikle regionale programmer. Man bør lægge særlig vægt på intensiveringen af dialogen mellem Serbiens og Kosovos ⁽²⁾ civilsamfundsorganisationer for at overvinde kommunikationskløften mellem regeringerne i henholdsvis Serbien og Kosovo ⁽²⁾,

— at føre en regelmæssig dialog med andre donorer og således sikre civilsamfundsorganisationerne i Serbien og det vestlige Balkan som et samlet hele en målrettet, hensigtsmæssig, effektiv og rettidig bistand,

— at gøre Kommissionens delegation i Serbien mere synlig for repræsentanterne for civilsamfundsorganisationerne samt for borgerne i Serbien,

— at etablere en regelmæssig og struktureret dialog mellem repræsentanterne for civilsamfundsorganisationerne og Kommissionens delegation i Serbien og således opnå første-håndsinformation om det serbiske civilsamfunds situation,

— at afholde regelmæssige møder med repræsentanterne for civilsamfundsorganisationerne for at kunne reagere mere fleksibelt på disses forventninger og behov.

⁽¹⁾ Ved EØSU's definition af »civilsamfundet« skal forstås arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne samt ikke-statslige organisationer og interessegrupper.

⁽²⁾ Kosovo under FN's sikkerhedsrådsresolution 1244.

1.2 Henstillinger til EØSU om:

- at nedsætte et blandet rådgivende udvalg mellem EØSU og de serbiske civilsamfundsorganisationer for derigennem at fremme og støtte den civile dialog i Serbien. Indtil der foreligger et relevant retsgrundlag — dvs. stabiliserings- og associeringsaftalen er blevet undertegnet og ratificeret — kunne EØSU nedsætte et midlertidigt blandet rådgivende udvalg med de samme mål.
- at deltage aktivt i Kommissionens (GD for Udvidelses) nye program for mellemfolkelig dialog. EØSU kunne i den sammenhæng forberede og tilrettelægge studiebesøg i EU (navnlig Bruxelles) for repræsentanterne for de serbiske civilsamfundsorganisationer,
- at give de serbiske civilsamfundsorganisationer mulighed for at besøge EØSU og stifte bekendtskab med udvalgets aktiviteter.

1.3 Henstillinger til de serbiske myndigheder om:

- at vedtage loven om civilsamfundsorganisationer og tilsvarende lovgivning, navnlig på skatteområdet, hurtigst muligt,
- at udarbejde en strategi for udviklingen af civilsamfundet, der skal danne grundlaget for et levedygtigt civilsamfund, og som er en forudsætning for et modent demokratisk samfund. Strategien bør udarbejdes i tæt samarbejde med civilsamfundsorganisationerne,
- at føre en regelmæssig dialog om spørgsmål vedrørende civilsamfundsorganisationer med repræsentanterne for disse. Regeringens tilgang til civilsamfundet bør være mere vidtspændende,
- at indføre forskellige incitament, herunder af finansiel karakter, for civilsamfundsorganisationerne med henblik på at fremme deres udvikling og bæredygtigheden af deres aktiviteter. Der bør indføres en gennemsigtig støtteordning, der giver civilsamfundsorganisationerne mulighed for at søge om statsfinansieret bistand,
- at støtte en regelmæssig trepartsdialog og sikre, at det serbiske økonomiske og sociale råd fungerer efter hensigten og i overensstemmelse med loven. Denne bør bygge på samtlige berørte ministres regelmæssige deltagelse i det serbiske økonomiske og sociale råds møder,
- at sikre en korrekt og effektiv gennemførelse af de med EU indgåede aftaler om lempelse af visumreglerne og tilbagetagelse samt iværksætte de nødvendige reformer med det mål for øje at fortsætte den igangværende liberalisering af visumreglerne. Visumfrie rejser er af afgørende betydning for en styrkelse af kontakterne mellem de serbiske civilsamfundsorganisationer og deres modparter i EU.

1.4 Henstillinger til civilsamfundsorganisationerne i Serbien om:

- at etablere et institutionaliseret forum for regelmæssige møder og udveksling af idéer,
- at forbedre civilsamfundsrepræsentanternes ledelsesfærdigheder ved at lade dem deltage i forskellige uddannelsesprogrammer,
- at øge antallet af repræsentanter for de nationale og etniske mindretal i projekter, som gennemføres på de serbiske civilsamfundsorganisationers initiativ,
- at lægge større vægt på regionalt samarbejde, muligvis ved at lære af og samarbejde med civilsamfundsorganisationer i EU-medlemsstaterne, navnlig dem fra Central- og Sydøsteuropa,
- at styrke samarbejdet med medierne og forbedre deres offentlige image ved at fremme projekter og civilsamfundsorganisationernes landvindinger.

1.5 Henstillinger til civilsamfundsorganisationerne i Serbien og Kosovo ⁽³⁾ om:

- at arbejde for en bevarelse og/eller forbedring af den mellemfolkelige kontakt mellem civilsamfundsorganisationerne i henholdsvis Serbien og Kosovo ⁽³⁾.

2. Baggrund for udtalelsen

2.1 EU's mål for Balkan og Serbien

Landene i det vestlige Balkan hører til EU's udenrigspolitiske topprioriteter. EU's vigtigste mål for det vestlige Balkan er at øge stabiliteten og velstanden i regionen. Et lige så vigtigt mål er forberedelsen af landene i det vestlige Balkan til et EU-medlemskab. Til opnåelse af sidstnævnte mål anvender EU specifikke førtiltrædelsesinstrumenter.

Stabiliserings- og associeringsprocessen (SAP) blev iværksat med henblik på at hjælpe landene i regionen på vej til et EU-medlemskab. Undertegnelsen af en stabiliserings- og associeringsaftale anses for at være et vigtigt skridt hen imod et fuldt EU-medlemskab. I maj 2008 havde fem ud af seks lande i det vestlige Balkan undertegnet en sådan aftale. Mens forhandlingerne mellem Kroatien og EU om et EU-medlemskab allerede er i gang, er tiltrædelsesforhandlingerne med Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, der har status af kandidatland, endnu ikke påbegyndt. Serbien undertegnede sin stabiliserings- og associeringsaftale i Luxembourg den 29. april 2008. Forhandlingerne med Bosnien-Herzegovina er afsluttet, og landet har paraferet sin stabiliserings- og associeringsaftale, der dog endnu ikke er blevet undertegnet.

⁽³⁾ Kosovo under FN's sikkerhedsrådsresolution 1244.

2.2 *De serbiske civilsamfundsorganisationers nuværende situation og rolle*

2.2.1 Ngo'ernes særlige rolle

Civilsamfundsorganisationerne og især ngo'erne spillede en central rolle i forbindelse med væltningen af Miloševićs styre, da de har formået at mobilisere en stor del af befolkningen til at kæmpe for demokratiske ændringer. Siden 2000 har ngo'erne gennemgået en omstillingsproces, der går ud på at omdefinere deres programmer, målsætninger og prioriteter. Da Serbien befinder sig i en vanskelig periode med politiske, økonomiske og sociale forandringer, har ngo'erne — navnlig dem, der beskæftiger sig med demokrati og menneskerettigheder — fået en afgørende rolle i Serbiens demokratiseringsproces. Nogle af disse ngo'er ydede et bemærkelsesværdigt bidrag under især det seneste præsidentvalg i januar/februar 2008. De har desuden spillet en central rolle i udbredelsen af de europæiske værdier og i tilnærmelsen af Serbien til EU.

2.2.2 Behovet for en dialog med civilsamfundet

Det skal i den sammenhæng bemærkes, at der er behov for en intensiv dialog mellem civilsamfundsorganisationerne og den serbiske regering. Til trods for at der er blevet indført forskellige former for samråd mellem regeringen og civilsamfundsorganisationerne⁽⁴⁾, findes der stadig ingen regelmæssig civil dialog i Serbien. Iværksættelsen af en sådan dialog er af vital betydning for det serbiske samfund som helhed og civilsamfundsorganisationerne i særdeleshed. Det er også i EU's interesse, da et levedygtigt og stærkt civilsamfund er en forudsætning for en vellykket EU-integration.

3. Den politiske udvikling i Serbien

3.1 *Den nuværende politiske situation*

Siden 2000, hvor den tidligere præsident Slobodan Milošević regime blev erstattet med en demokratisk og proeuropæisk regering, har Serbien stået over for politiske, økonomiske og sociale forandringer. Den problematiske økonomiske omstilling, spørgsmålet om Kosovos⁽⁵⁾ endelige status har sammen med visse politiske ledes populistiske anvendelse af nationale fordomme og stereotyper bidraget til en radikalisering af den politiske scene i Serbien. Dette gælder ikke alene oppositionen, men også i en vis grad den afgæde regering under premierministeren, Vojislav Koštunica. Mediernes andel heri må ikke glemmes, da flertallet af journalisterne og tv-stationer langt fra er fuldstændigt uafhængige. Det seneste præsidentvalg førte til et genvalg af den siddende præsident, Boris Tadić, der repræsenterer de moderate strømme inden for serbisk politik. Den fortsatte ustabilitet i regeringskoalitionen og spændingerne mellem Vojislav Koštunica, Serbiske Demokratiske Parti og Boris Tadić

(4) Der er blevet afholdt regelmæssige høringer af civilsamfundsorganisationerne på forskellige områder, herunder europæisk integration, bekæmpelse af fattigdom og ungdomspolitik, og inden for rammerne af flere statslige instanser og offentlige organer, såsom den serbiske politiske top, det serbiske kontor for europæisk integration, social- og arbejdsmarkedsministeriet, det serbiske handelskammer og den permanente konference af byer og kommuner.

(5) Kosovo under FN's sikkerhedsrådsresolution 1244.

Demokratiske Parti, der eskalerede efter Kosovos⁽⁵⁾ uafhængighedserklæring i februar 2008, førte til premierminister Vojislav Koštunica's tilbagetrædelse. Der blev afholdt ekstraordinære valg den 11. maj 2008.

3.2 *De politiske forbindelser med EU, Rusland og nabolandene*

Et EU-medlemskab forudsætter, at Københavnskriterierne er opfyldt, at stabiliserings- og associeringsprocessens (SAP) betingelser honoreres, og at de andre betingelser og krav fra EU's side er overholdt. Serbien har ikke opfyldt alle betingelser og krav, men har udvist en god forvaltningskapacitet i forbindelse med forhandlingerne med EU om stabiliserings- og associeringsaftalen og gennemførelsen af de nødvendige reformer. EU paraferede i november 2007 stabiliserings- og associeringsaftalen, men undertegnelsen heraf blev imidlertid undermineret af manglende samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien. EU har givet grønt lys til oprettelsen af en taskforce, der skal undersøge, hvordan man kan skabe hurtige fremskridt. Derudover opfordrede Kommissionen Serbien til at bekræfte, at det stadig er fast besluttet på at styrke sine forbindelser med EU⁽⁶⁾. Samarbejdet med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien er en af de vigtigste betingelser for en videreudvikling af forbindelserne mellem EU og Serbien, selv efter undertegnelsen af stabiliserings- og associeringsaftalen. En anden betydningsfuld faktor, der former forbindelserne mellem EU og Serbien, vil være den serbiske regerings evne til at adskille spørgsmålet om Kosovos⁽⁵⁾ endelige status fra den europæiske integrationsproces.

Forbindelserne mellem Serbien og Rusland er blevet mere og mere intensive, hvilket delvis skyldes spørgsmålet om Kosovos⁽⁵⁾ status, hvor Serbien vedvarende er blevet bakket op af Rusland. Det økonomiske samarbejde er desuden tiltagende og kendetegnes ved de russiske investorers øgede interesse i den serbiske økonomi.

Selv om der gennem de seneste år er gjort visse fremskridt, er ikke alle forbindelser mellem Serbien og dets nabolande tilfredsstillende. Serbiens forbindelser med sine EU-nabolande Bulgarien, Rumænien og Ungarn kan beskrives som meget gode. Det samme gælder for dets forbindelser med Montenegro og Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien. Serbien har gode forbindelser med Kroatien. Der er dog stadig uløste spørgsmål som f.eks. flygtninges tilbagevenden til Kroatien. Forbindelserne med Bosnien-Herzegovina farves i høj grad af det særlige forhold mellem Serbien og *Republika Srpska*. De fleste spændinger er selvsagt at finde i forbindelserne mellem Serbien og Kosovo⁽⁵⁾, navnlig efter at provinsen erklærede sig selvstændig.

(6) Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet — Det vestlige Balkan: en forbedring af det europæiske perspektiv, Bruxelles, 5.3.2008, KOM(2008) 127.

3.3 Serbiens rolle i forbindelse med stabiliseringen og udviklingen af Balkan

Serbien er et vigtigt land og en vigtig partner for EU i det vestlige Balkan. Som følge af de serbiske ledes og den serbiske hærs indblanding i alle Balkan-krigene i 1990'erne har Serbien et forholdsvis negativt omdømme i regionen. Den eneste måde at forbedre dette omdømme på er at forbedre de gode forbindelser med alle dets nabolande og deltage aktivt i forskellige regionale initiativer med støtte fra EU.

4. Serbiens økonomiske udvikling

4.1 Serbiens nuværende økonomiske situation

Som følge af den politiske og økonomiske isolation af Serbien, der fulgte i kølvandet på Milošević-regimets politik, skete der en opbremsning i landets økonomiske udvikling gennem det meste af 1990'erne. Siden 2000 har den serbiske økonomi dog kunnet betegnes som en typisk overgangsøkonomi med en bæredygtig vækst (5,7 % i 2006 sammenlignet med 6,2 % i 2005). Væksten i BNP er blevet ledsaget af et fald i inflationen, der nåede ned på 10 % i 2007⁽⁷⁾. Serbiens ubestridelige økonomiske fordele består af et ret stort markedspotentiale, en fordelagtig geografisk beliggenhed, en toldfri adgang til de sydøsteuropæiske markeder, EU, Rusland og USA samt en veluddannet og kvalificeret arbejdsstyrke.

4.2 Privatiseringsprocessen

Den private sektors andel forbliver forholdsvis lille sammenlignet med EU-gennemsnittet. Den private sektor tegner sig for ca. 55 % af den samlede produktion og 60 % af den samlede beskæftigelse⁽⁸⁾. Den private sektors relativt ringe andel har en negativ indvirkning på den serbiske økonomi, navnlig produkters og tjenesteydelsers, konkurrenceevne. En yderligere privatisering og omstrukturering af statsjede og offentlige virksomheder er derfor en forudsætning for en videreudvikling af den serbiske økonomi.

4.3 De vigtigste sektorer i den serbiske økonomi

Den serbiske økonomis vigtigste sektorer er, rangeret efter deres betydning, service-, industri-, landbrugs- og byggesektoren. Ifølge det serbiske agentur for investering og eksportfremme er de mest dynamiske sektorer i den serbiske økonomi landbruget, it, træforarbejdning, møbelfremstilling, energi, automobil, tekstil, elektronik og medicin⁽⁹⁾.

4.4 Udenrigshandel

EU er Serbiens vigtigste handelspartner. Blandt Serbiens ti største eksportpartnere figurerer seks EU-medlemsstater, men

dens største eksportpartner er imidlertid nabolandet Republikken Bosnien-Herzegovina. Den serbiske import kommer overvejende fra Rusland⁽¹⁰⁾.

Gennemførelsen af den nye centraleuropæiske frihandelsaftale (CEFTA), der blev undertegnet af landene i det vestlige Balkan og Moldova i 2006, vil få positiv indvirkning på det økonomiske samarbejde, herunder handelsforbindelserne, mellem Serbien og dets nabolande. Etableringen af et frihandelsområde i det vestlige Balkan har været en af prioriteterne i førtiltrædelsesprocessen.

4.5 Udenlandske direkte investeringer og de største investorer i den serbiske økonomi

Serbiens investeringsvenlige politik har tiltrukket mange udenlandske investorer opmærksomhed. I 2006 tegnede Serbien sig for den største mængde samlede udenlandske investeringer i regionen (3,4 mia. euro)⁽¹¹⁾. De største investeringsstrømme var rettet mod finansielle tjenester, handel, fremstillingsindustri, fast ejendom, offentlig forvaltning og transport. De største investorer er hovedsagelig EU-landene med Grækenland på førstepladsen⁽¹²⁾.

Til trods for det øgede antal investeringer har det serbiske marked stadig et stort potentiale for yderligere udvikling på dette område.

5. Civilsamfundsorganisationernes nuværende situation og rolle

5.1 Generelle problemer og udfordringer

Der kan udpeges tre overordnede problemer: beskatning, kløften mellem by- og landområderne samt øget konkurrence i stedet for samarbejde.

Særligt problematisk er det, at skattelovgivningen i Serbien ikke skelner mellem civilsamfundsorganisationer og andre profitorienterede organisationer. Derfor behandles civilsamfundsorganisationerne på samme måde som små virksomheder; de skal betale skat af de donationer, som de modtager, og kun få af dem er fritaget fra at betale moms. Dertil kommer, at den serbiske stats nuværende skattepolitik ikke fremmer nogen form for støtte til civilsamfundsorganisationerne.

Et andet problem er den vedvarende kløft mellem by- og landområderne. Hovedparten af civilsamfundsorganisationerne er koncentreret i Beograd eller i to-tre andre større byer, mens landdistrikterne mangler erfaringer med denne type organisationer. Dette fører til en generel ringe bevidsthed om civilsamfundet og dets organisationers aktiviteter blandt befolkningen.

⁽⁷⁾ Kilde: den serbiske centralbank, www.nbs.yu.

⁽⁸⁾ »Serbia 2007 Progress Report«, Kommissionen, Bruxelles, 6.11.2007, SEK (2007) 1435.

⁽⁹⁾ Det serbiske agentur for investering og eksportfremme, www.siepa.sr.gov.yu.

⁽¹⁰⁾ »Statistical Yearbook of Serbia 2006«, www.webzrs.statserb.sr.gov.yu; Oplysninger fra Kommissionen — www.ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/data.htm.

⁽¹¹⁾ www.wiiv.at/e/serbia.html.

⁽¹²⁾ »Southeast Europe Investment Guide 2007«, www.seeuropa.net/files2/pdf/ig2007/Serbia-pdf.

Det tredje problem, den øgede konkurrence mellem civilsamfundsorganisationerne i stedet for samarbejde, skaber spændinger og svækker deres potentielle position i forhold til de serbiske myndigheder.

5.2 Samarbejdet med de serbiske myndigheder: manglen på civil dialog

De fleste civilsamfundsorganisationer — især dem der fokuserer på visse følsomme spørgsmål som f.eks. krigsforbrydelser, massegrave osv. — betragtes stadig ikke som samarbejdspartnere af den serbiske regering. Civilsamfundsorganisationernes samarbejde med centralregeringen eller lokaleforvaltninger foregår på ad hoc-basis, eftersom regeringen ikke synes ivrig efter at etablere et partnerskab med disse organisationer. Dette skyldes dels manglende lovgivning om forholdet mellem civilsamfundsorganisationerne og regeringen, dels manglende politisk vilje til at inddrage civilsamfundsorganisationerne mere intensivt i høringerne om og forberedelserne af udvalgte strategiske dokumenter. En anden vigtig faktor er, at den serbiske stat anlægger en ret selektiv tilgang til civilsamfundsorganisationerne.

5.3 Arbejdsmarkedets parter

5.3.1 Social dialog

Selv om en vellykket økonomisk omstilling forudsætter en effektiv social dialog, spiller arbejdsmarkedsparterne til stadighed en relativt ringe rolle i det serbiske samfund. Da arbejdsmarkedslovgivningen trådte i kraft i 2005, ophørte den generelle kollektive overenskomst. Det samme gør sig gældende for samtlige særlige kollektive overenskomster, der blev indgået før 2001. En anden ændring i forbindelse med den nye lovregulering er, at regeringen ikke længere deltager i udformningen af den nye generelle kollektive overenskomst. Den spiller dog fortsat en aktiv rolle i udformningen af flere sektorspecifikke og særlige kollektive overenskomster. De repræsentative fagforeninger og arbejdsgiverorganisationer, der nu har ansvaret for forhandlingerne om den nye generelle kollektive overenskomst, har indtil videre ikke haft held med at opnå en overenskomst. Vedtagelsen af en ny generel kollektiv overenskomst er derfor fortsat en af de vigtigste forudsætninger for en styrkelse af den sociale dialog i Serbien.

Serbiens økonomiske og sociale råd, der blev oprettet i 2005 i medfør af loven om det økonomiske og social råd, udgør et institutionelt grundlag for trepartsforhandlinger. Rådet står dog over for alvorlige problemer, hvilket har haft en negativ indvirkning på dets aktiviteter. For det første skal nævnes manglen på finansielle ressourcer. Til trods for øget tilskud fra staten påvirker manglen på finansielle ressourcer sekretariatets arbejde negativt, og det forhindrer rådet i at nedsætte et tilstrækkeligt antal arbejdsgrupper og afholde regelmæssige møder. Et andet problem er, at repræsentanter for arbejdsmarkedets parter

deltager uregelmæssigt i rådets møder. Som følge heraf bliver nogle lovforslag vedtaget i parlamentet uden forudgående at være blevet drøftet i rådet.

5.3.2 De serbiske arbejdsgiverorganisationer

Serbiens Arbejdsgiverforbund (UPS) er den største nationale arbejdsgiverorganisation. I modsætning til fagforeningerne har UPS haft et godt samarbejde med social- og beskæftigelsesministeriet, og det deltager regelmæssigt i det serbiske økonomiske og sociale råds aktiviteter. Ikke desto mindre svækker det forhold, at de største virksomheder i Serbien ikke er medlem af UPS, organisationens berettigelse inden for rammerne af den sociale dialog. UPS har deltaget i arbejdet i Sydøsteuropas Arbejdsgiverforum og i Den Internationale Arbejdsgiverorganisation. Den internationale dimension af UPS' aktiviteter vil blive styrket, efter at det har fået observatørstatus i BusinessEurope. UPS forventes også at blive medlem af Middelhavsunionen af Arbejdsgivere i juni 2008.

5.3.3 Fagforeningernes nuværende situation og rolle

Fagforeningerne udgør en mere broget gruppe. Der findes samlet set omkring 20.000 fagforeninger i Serbien på alle niveauer — fra virksomhedsniveau til nationalt niveau — hvoraf de fleste tilhører de to største nationale sammenslutninger, Uafhængighed (Nezavisnost) og Forbundet af Uafhængige Fagforeninger i Serbien (SSSS). Det skorter ofte på fælles aktioner. Et andet problem i den forbindelse er det manglende samarbejde mellem fagforeningerne. Selv om de spiller en forholdsvis ringe rolle i Serbien, viser deres aktive deltagelse i overenskomstforhandlingerne i den offentlige sektor og de offentlige virksomheder, at man ikke må undervurdere deres betydning for styrkelsen af den sociale dialog. For så vidt angår de serbiske fagforeningers aktiviteter på internationalt plan, er både Nezavisnost og SSSS medlem af Den Europæiske Faglige Sammenslutning (EFS), og de deltager i Forummet for Sammenslutningen af fagforeninger på Balkan.

5.4 Situationen inden for de forskellige interessegrupper

5.4.1 Utilfredsstillende lovrammer

På trods af forskellige hensigtserklæringer fra de serbiske regeringer efter 2000 og disses vilje til at vedtage en ny lov om borgerforeninger er ngo'ernes arbejde og forbindelser til den serbiske stat stadig ureguleret. Faktisk reguleres de forskellige interessegruppers og navnlig ngo'ernes retlige status af Den Socialistiske og Føderale Republik Jugoslaviens lov om borgerforeninger samt sociale og politiske organisationer og af Serbiens lov om sociale organisationer og borgerforeninger fra 1982, der blev ændret i 1989. ⁽¹³⁾

⁽¹³⁾ Zdenka Milivojević »Civil Society in Serbia. Suppressed during the 1990s — gaining legitimacy and recognition after 2000. Civicus Civil Society Index Report for Serbia«, Beograd, 2006.

I 2006 vedtog den serbiske regering et lovforslag vedrørende borgersammenslutninger. Lovforslaget, der blev afstemt med holdningerne blandt repræsentanterne for forskellige interessegrupper, er endnu ikke blevet vedtaget i parlamentet. Det forenkler proceduren for registrering af borgersammenslutninger og fastsætter, at en sammenslutning skal kunne erhverve ejendomme og aktiver gennem opkrævning af medlemskabskontingenter, frivillige bidrag, donationer, gaver osv. Desuden skal staten og de lokale forvaltninger ifølge lovforslaget yde tilskud til forskellige interessegrupper. Loven om civilsamfundsorganisationer vil dog ikke løse alle problemer i forbindelse med disse organisationers retlige og finansielle status. Det vil derfor blive nødvendigt med et helt sæt af supplerende love.

5.4.2 De små og mellemstore virksomheders samt landbrugs- og forbrugerorganisationernes rolle og indflydelse

SMV'erne og landbrugsorganisationerne lider under samme problemer som fagforeningerne, nemlig en u hensigtsmæssig opsplitning og konkurrence, hvilket forhindrer dem i at etablere indflydelsesrige og stærke interessegrupper. Som følge af den udbredte korruption har nogle organisationer bedre adgang til de offentlige myndigheder end andre. En anden faktor, der splitter disse organisationer, er politisk affinitet og geografisk beliggenhed. Selv om der er færre forbrugerorganisationer end landbrugsorganisationer og brancheorganisationer for SMV, kæmper de med nogenlunde de samme problemer.

5.4.3 Ngo'erne i Serbien

Ngo'erne i Serbien blev styrket i anden halvdel af 1990'erne efter afslutningen på krigen i Bosnien-Herzegovina. De spillede en afgørende rolle i forbindelse med væltningen af Milošević-styret i 2000, hvor de mobiliserede borgerne og deltog i forhandlingerne med oppositionen mod Milošević. Den meget vellykkede kampagne for udskrivelse af valg kaldet »Izlaz 2000« (Exit 2000), der blev ledet af forskellige ngo'er, afspejler ngo'ernes betydning for demokratiseringsprocessen.

Siden 2000 har ngo'ernes stilling i Serbien ændret sig. Ngo'erne befinder sig i en omstillingsproces, og man kan desuden spore manglende optimisme blandt nogle af dem som følge af det forhold, at reformerne sker langsommere end forventet efter omvæltningerne i 2000. Et andet problem er ngo'ernes delte holdninger til samarbejdet med regeringen. Mens nogle af dem vedholdende går imod regeringen, forsøger andre at finde måder at samarbejde med den på. Til en vis grad er ngo'erne ligeledes blevet svækket af, at en række ledende personligheder i ngo'erne er gået ind i politik efter 2000, hvorefter de har indstillet deres aktiviteter. Det kan i den sammenhæng konkluderes, at mens nogle ngo'er har intensiveret deres aktiviteter, har mange af dem ikke formået at opfylde kriterierne om yderligere professionalisering og specialisering i deres arbejde og er stødt på store problemer. Som eksempel på en positiv udvikling kan især nævnes miljøorganisationerne.

De økonomiske problemer er altafgørende, eftersom de har indflydelse på de fleste ngo'ers grundlæggende overlevelse. Ngo'erne modtager udelukkende støtte for et begrænset antal projekter og i en begrænset periode, og det hovedsaglig fra udenlandske kilder. Mange af dem kan derfor ikke specialisere sig og er nødt til at påtage sig forskellige projekter med forskelligt fokus. Dette påvirker ikke alene deres professionelle omdømme, men gør det vanskeligt for dem at tackle vitale problemer, der truer deres eksistens.

6. Civilsamfundsorganisationernes rolle i EU's integrationsproces

6.1 Civilsamfundsorganisationerne og den europæiske integrationsproces

En række civilsamfundsorganisationer i Serbien spiller allerede en afgørende rolle i udbredelsen af kendskabet til EU og den europæiske integration. Gennem afholdelsen af offentlige forelæsninger og seminarer samt omdelingen af foldere og andet materiale om EU og relaterede spørgsmål bidrager civilsamfundsorganisationerne til oplysning om EU, navnlig i landdistrikterne og i mindre udviklede områder. Selv om civilsamfundsorganisationerne somme tider har haft forskellige holdninger — f.eks. til kravet om Serbiens fulde samarbejde med Den Internationale Krigsforbryderdomstol for Det Tidligere Jugoslavien som en forudsætning for at genåbne forhandlingerne om stabiliserings- og associeringsaftalen i foråret 2007 — repræsenterede de dog et fælles standpunkt ved præsidentvalgene i januar/februar 2008. Et overvejende flertal af civilsamfundsorganisationerne valgte at bakke op om Serbiens kurs mod EU og bidrog til at øge valgdeltagelsen.

Et tættere samarbejde mellem regeringen og arbejdsgiverorganisationerne, fagforeningerne og andre interessegrupper ville bidrage endnu mere til forberedelsen af den serbiske befolkning til et EU-medlemskab. En yderligere inddragelse af civilsamfundsorganisationerne i en substantiel dialog med regeringen kræver større gennemsigtighed og en regelmæssig formidling af relevante dokumenter og oplysninger.

6.2 Civilsamfundsorganisationerne og regionalt samarbejde

For at kunne opnå en vellykket integration i EU er det nødvendigt at forbedre det regionale samarbejde og etablere gode forbindelser med nabolandene. Civilsamfundsorganisationerne spiller allerede en vigtig rolle ved at stabilisere forbindelserne og bygge bro over kløften mellem landene i regionen. I den sammenhæng kan det forbedrede samarbejde mellem de serbiske og kroatisk civilsamfundsorganisationer nævnes som et meget positivt eksempel. Ved at forbedre deres indbyrdes samarbejde og fremme fælles projekter vil civilsamfundsorganisationerne blive bedre udrustet til at håndtere regionale problemer og imødegå regionale udfordringer.

Desuden kan de positive resultater af et samarbejde mellem civilsamsfundsorganisationerne på regionalt plan tjene som inspiration for de regionale politikere. Selv om forbindelserne mellem civilsamsfundsorganisationerne udvikles fra år til år, er den nuværende situation langt fra tilfredsstillende, navnlig fordi der stadig findes politiske hindringer, og de finansielle midler, herunder EU-midlerne, er sparsomme. Her kunne støtte til græsrodsorganisationers initiativer på regionalt plan være en blandt andre metoder til at styrke samarbejdet mellem civilsamsfundsorganisationerne i regionen.

6.3 *De serbiske civilsamsfundsorganisationers aktiviteter på internationalt plan*

Inddragelsen af de serbiske civilsamsfundsorganisationer i fælles projekter med partnerorganisationer enten fra regionen eller udefra kan forbedre den mellemfolkelige kontakt og puste nyt

liv i de forbindelser, der blev ødelagt under krigen. Der er i den henseende sket en positiv udvikling på mange områder. Samarbejdet og netværksarbejdet er særligt udviklet for så vidt angår civilsamsfundsorganisationer, der har menneskerettigheder, miljøbeskyttelse og ligestillings spørgsmål som mærkesag. Med hensyn til videreudviklingen af civilsamsfundet og civilsamsfundsorganisationerne er de positive resultater af samarbejdet mellem de serbiske sammenslutninger og deres modparter fra de nye EU-medlemsstater også værd at bemærke.

Inddragelsen af civilsamsfundsorganisationerne i udenrigspolitiske aktiviteter bør ikke undervurderes. Det mere intensive samarbejde mellem det officielle diplomati og det offentlige diplomati kan bidrage til at forbedre den serbiske udenrigspolitik og få positiv indvirkning på den europæiske integrationsproces.

Bruxelles, den 29. maj 2008

Dimitris DIMITRIADIS

Formand for

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
